

Tárgytematika / Course Description

Kultúraelmélet

AKLB_BHTM108

Tárgyfelelős neve /

Teacher's name: Csendesné dr. Cseri Kinga

Félév / Semester: 2021/22/1

Beszámolási forma /

Assesment: Vizsga

Tárgy heti óraszám /

Teaching hours(week): 0/0/0

Tárgy féléves óraszám /

Teaching hours(sem.): 12/0/0

OKTATÁS CÉLJA / AIM OF THE COURSE

Ismerjék meg a hallgatók a kultúra (művelődés) fogalmával kapcsolatos különféle koncepciókat, kövessék nyomon történetileg a nyugati társadalmi formációk ezzel kapcsolatos legfontosabb nézeteit, irányzatait. Ismerkedjenek meg a mérvadó gondolkodóknak és irányzatoknak a műveltségről szóló elméleteivel és az egyes korszakokban megvalósult praxissal (eszmetörténeti, művészettörténeti, esztétikai, vallástörténeti, történetfilozófiai stb vonatkozások)

TANTÁRGY TARTALMA / DESCRIPTION

- 1) Kultúra és civilizáció. A fogalmak etimológiája, megjelenése, történeti-tartalmi változásai. A két fogalom azonosítása és szembeállítása.
- 2) A kultúra megjelenéséről szóló mitológiai értelmezések. A kozmogóniai, teogóniai és antropogóniai mítoszok a normaszegés (bűn), mint a kultúra kezdete. Káosz és kozmosz dialektikája. A kultúra, mint kozmikus szféra (mezopotámiai, görög, zsidó teremtés- és ezzel párhuzamosan- ember-és kultúrafelfogások)
- 3) A prehistorikus társadalmak kultúrájának főbb elemei (mágia, tabu, rítus, mítosz). Az archaikus társadalmak kultúraközvetítő és szocializációs mechanizmusai. Az iniciális (beavatási) szertartások jelentősége a csoportok kulturális értékeinek átadásában.
- 4) A kultúra szakrális és profán szférája. Az ünnep szakrális-kulturális funkciója. A profán ünnepek szakrális szerkezete.
- 5) A görögség a kultúráról és a kultúrfilozófia a görögségről. A görög kultúra cezúrája: a mitológia és természetfilozófia oppozíciója és együttélése. A bölcselet helye a görög értékrendszerben. A római kultúra viszonya a görögséghez.
- 6) A középkori Európa kulturális modellje. A katedrális, mint az érett középkor kulturális-társadalmi paradigmája. A középkori kultúra agonisztikus jellege (lovagi kultúra, lovagi párviadatok, dalnokversenyek, egyetemi disputák). A halál sajátos felfogásának kulturális jelentősége (a vanitas téma és a haláltánc műfaj irodalmi, képzőművészeti és vallási megjelenése, társadalmi alapjai).
- 7) A reneszánsz emberképének és kultúraeszményének főbb vonásai. A természettudományok

jelentősége a reneszánsz kultúrában. A humanizmus tartalma. Az "uomo universale". Ember és természet kölcsönhatásáról szóló szemléletváltás. A természet, mint esztétikai tárgy.

Természetmágia, mint a természet feletti uralom egy aspektusa. Az élet, mint artisztikus kompozíció. Az individualizmus diadala a reneszánszban(portré, önarckép, önéletírás). A panteizmus.

- 8) A romantikus kultúraelméletek. Rousseau kultúrpeszsimizmusa. A kultúra, mint a dekadencia ekvivalense F. Nietzsche filozófiájában.
- 9) O. Spengler organikus kultúraelmélete.
- 10) A kultúra játékelmélete. A „homo ludens” Huizingánál.
- 11) Tömeg és elit. Az elitkultúra-elmélet (Ortega y Gasset, Hamvas Béla)
- 12) S. Freud kultúrafelfogása. A kultúra, mint az elfojtás és a szublimáció terméke.
- 13) A freudo-marxista kultúrakritika. Az emberi dimenziók redukciójának elmélete H. Marcuse munkásságában. A birtoklás és létezés antinómiája E. Frommnál. Az ellenkultúra ideológiái.
- 14) A feminizmus kultúrafelfogása és a maszkulin kultúra bírálata.
- 15) Kultúra és hagyomány. A tradicionalista kultúrfilozófia (Hamvas Béla)
- 16) A civilizációk összecsapása (Huntington)

SZÁMONKÉRÉSI ÉS ÉRTÉKELÉSI RENDSZERE / ASSESSMENT'S METHOD

Aláírás feltétele: Tankönyv hiányában a hallgatóknak leginkább az előadások anyagára kell támaszkodniuk, amellet jelentős munkát igényel az ajánlott irodalom feldolgozása, különösen azoknál a részeknél, amelyeket nem érintett az előadás (ez különösen a levelezős hallgatóknál fontos, mivel idő hiányában több önálló munkára van szükségük). Ezért a nappali tagozatosoknál három hiányzásnál többet csak nagyon indokolt esetben fogadok el és a vizsgán számon kérem azokat az anyagrészeket is, amelyeket nem hallhattak az órán. A levelezős hallgatóknak ajánlott minden konzultáción részt venni.

Vizsgára bocsátás feltétele:

Jelenlét az órákon a fentiek szerint.

KÖTELEZŐ IRODALOM / OBLIGATORY MATERIAL

A műveket nem alfabétikusan, hanem a témákhoz kapcsolódó sorrendben tüntettem fel.

Safransky,R.(Bp. 1999.) A Gonosz, avagy a szabadság drámája (17-33. old)

Eliade M. (Bp. 1987.) A szent és a profán (15-60.old.)

Hamvas B. (Szombathely, 1993.) A hiteles görögség. In. Babérligetkönyv- Hexakümion (319-341.old.)

Duby, G. (Bp.1984.) A katedrálisok kora (93-127.old.)

Le Goff, J. (Bp. 2000.) Az értelmiség a középkorban (46-63. old.)

Huizinga, J.(több kiadás) A középkor alkonya (A halál víziója c. fejezet)

Heller, Á. (Bp. 1961.) A reneszánsz ember (155-193. old.)

Rousseau J. J. (Bp. 1978.) Értekezés az egyenlőtlenség eredetéről. In. Értekezések és filozófiai levelek (87-121. old.)

Freud, S. (Bp. 1982.) Rossz közérzet a kultúrában. In. Esszék

Fromm, E. (több kiadás) Birtokolni vagy létezni? (25-37. old)

Huizinga, J. (Bp. 1989.) Homo ludens (184-205. old.)

Spengler, O. (Bp 1995.) A nyugat alkonya II. (35-77. old)

Ortega y Gasset (Bp. 1991.) A tömegek lázadása (57-71. old.)

Hamvas , B. Az öt géniusz (47-83. old.)

Wolf, N. (Debrecen, 1999.) A szépség kultusza (22-73.)

Huntington, S. P.: A civilizációk összecsapása és a világrend átalakulása (77-119.old.)

Oktató: Szilágyiné dr. Göcsei Irén